

NARKOTINIŲ IR/AR PSICHOTROPINIŲ MEDŽIAGŲ PLATINIMO VIETOS: IDENTIFIKAVIMO IR JŲ „UŽDARYMO“ PROBLEMOS

Gediminas BUČIŪNAS

Vytauto Didžiojo Universitetas
Jonavos g. 66, LT-44318 Kaunas,
Mykolo Romerio universitetas
Maironio g. 27, LT-44211 Kaunas,
El. paštas: gediminas1967@mrni.eu
ORCID ID: [0000-0002-1826-0527](https://orcid.org/0000-0002-1826-0527)

Dalia JASEVIČIENĖ

Mykolo Romerio universitetas
Maironio g. 27, LT-44211 Kaunas
El. paštas: dalytes@gmail.com
ORCID ID: [0000-0002-9566-7574](https://orcid.org/0000-0002-9566-7574)

DOI: 10.13165/PSPO-21-26-30

Anotacija. Nepaisant nuolatinių teisėsaugos institucijų pastangų užkardyti narkotinių ir psichotropinių medžiagų platinimą bei jų vartojimą, nuo 2013 m. užregistruotų nusikalstamų veikų, susijusių su neteisėtu disponavimu narkotinėmis ir/ar psichotropinėmis medžiagomis, skaičius tik didėjo. Lietuvos Policijos veiklos ataskaitoje 2019 m. nurodoma, kad per 2013-2019 m. užregistruotų nusikalstamų veikų skaičius išaugo net 30,33 proc. (2013 m. buvo užregistruotos 1955 nusikalstamos veikos, o 2019 m. buvo užregistruotos jau 2548 nusikalstamos veikos (Lietuvos Policijos veiklos ataskaita, 2019 m.) dėl neteisėto disponavimo narkotinėmis ir/ar psichotropinėmis medžiagomis.

Ikiteisminio tyrimo įstaigų pareigūnai nuolat susiduria su iššūkiais tiek identifikuojant narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų platinimo vietas, tiek jau minėtų uždraustų medžiagų platinimo vietų tolimesnės veiklos nutraukimo plotmėje. Gana dažnai prekyba uždraustomis medžiagomis net ir po platintojo sulaikymo, ir toliau tęsiama toje pačioje geografinėje vietoje.

Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu 2018 m. buvo patvirtinta Valstybinė narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės ir prevencijos programa 2018-2028 m., kurios vienas iš prioritetinių uždavinių yra laikomas narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų pasiūlos mažinimas. Iki šiol siūlytos priemonės nebuvo veiksmingos, todėl siekiant pasiūlos mažinimo būtina peržiūrėti esamas problemas platinimo vietų nustatymo, jų veiklos nutraukimo ir užkirtimo tolimesniam veiklos atnaujinimui plotmėje.

Šio darbo tikslas yra išsamiai išanalizuoti narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų platinimo vietų nustatymo ir jų veiklos nutraukimo problemas, pasiūlant galimus jų sprendimo būdus.

Siekiant tyrimo tikslo buvo:

- analizuojami 2019-2020 metų laikotarpiu priimti Lietuvos teismų sprendimai (291 teismo nuosprendis, nutartis priimti įvairių pakopų teismų) baudžiamosiose bylose dėl neteisėto disponavimo narkotinėmis ir/ar psichotropinėmis medžiagomis.
- apklausti interviu būdu įvairių institucijų: policijos, prokuratūros, savivaldybių socialinės rūpybos skyrių, Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Vaiko teisių apsaugos tarnybos ir ekspertinių įstaigų darbuotojai.
- atlikta anoniminė asmenų vartojančių ar vartojusių narkotines ir/ar psichotropines medžiagas apklausa.

Gauti duomenys buvo išanalizuoti, susisteminti ir apibendrinti.

Pagrindinės sąvokos: Teisėsaugos institucijos; narkotinės ir psichotropinės medžiagos bei jų platinimo vietų („taškų“) nustatymas; tarp institucinis bendradarbiavimas.

Įvadas

Kiekvieno žmogaus gyvybė reikalauja besąlygiškos pagarbos. Žmogaus gyvybės ir sveikatos apsauga akcentuojama daugelio pasaulio šalių pagrindiniuose įstatymuose,

Konstitucijose. Pvz., Lietuvos Respublikos visuotinio referendumo priimtose Konstitucijos 19 str. skelbia, kad „žmogaus teisę į gyvybę saugo įstatymas.“ Narkotinių ir psichotropinių medžiagų neteisėtas platinimas daro didelę žalą jas vartojančių asmenų sveikatai, kelia grėsmę jų gyvybei ar net nusineša gyvybes (Lankauskas, M., (2017), p. 26).

Lietuvos Respublikoje kasmet pradama šimtai ikiteisminių tyrimų susijusių su neteisėta narkotinių ir psichotropinių medžiagų apyvarta. Lietuvos teismuose išnagrinėjama po kelis šimtus bylų per metus, susijusių su disponavimu narkotinėmis ir/ar psichotropinėmis medžiagomis, turint tikslą jas platinti (Gutauskas, A. (2018), p. 191). Narkotikų, tabako ir alkoholio departamento duomenimis nuo 2013 metų skaičius tikslinės grupės asmenų nors kartą gyvenime bandžiusių narkotines ar psichotropines medžiagas beveik padvigubėjo, o iš kitų statistinių rodiklių matyti, kad šios problemos mastai nemažėja.

Taigi, labai svarbu nustatyti narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų platinimo vietas, surasti draudžiamas įstatymu medžiagas atliekant ikiteisminio tyrimo veiksmus, bei parinkti tinkamas prevencines priemones tolimesnio minėtų platinimo vietų funkcionavimo sustabdymui, t. y., kad vėl platinimo „taškai“ neatnaujintų savo neteisėtos veiklos.

Šio mokslinio tyrimo naujumas ir originalumas yra tas, kad šio tyrimo autoriai, turėdami nemenką darbinę patirtį tiriant minėtos kategorijos nusikalstamas veikas, atliko anoniminį interviu asmenų vartojančių ar vartojusių narkotines ir/ar psichotropines medžiagas įvairiose Lietuvos Respublikos vietovėse, siekiant nustatyti, kokias klaidas daro ikiteisminio tyrimo pareigūnai bandydami nutraukti neteisėtą narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų platinimo veiklą. Interviu buvo atliktas vadovaujantis etikos ir anonimiškumo principais bei socialinių tyrimų metodologija priimtina pasaulinėje praktikoje. Anonimiškai apklausiant šiuos asmenis buvo siekiama gauti išsamią informaciją šioms tyrimo kryptims:

- ✓ Vartojamų medžiagų pobūdis, vartojimo būdai ir kaina;
- ✓ Įstatymu uždraustų medžiagų slėpimo būdai platinimo vietose;
- ✓ Policijos pareigūnų daromos „klaidos“ identifikuojant platinimo „taškus, bei atliekant ikiteisminio tyrimo veiksmus, pvz., kratą.

Toks netradicinis tyrimo būdas, o būtent betarpiškas bendravimas su asmenimis, kurių dalis platina ar platino narkotines ir/ar psichotropines medžiagas, šio mokslinio tyrimo autorių nuomone padės tobulinti nusikalstamų veikų susijusių su neteisėta narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų apyvartos tyrimo metodiką per asmenų, įtrauktų į minėtos kategorijos nusikalstamos veikos darymą vertingus pastebėjimus, kas ir kaip turi būti tobulintina ikiteisminio tyrimo įstaigų pareigūnų veikloje. Be to, buvo bendrauta (interviu) su savivaldybių socialinės rūpybos ir būstų skyrių darbuotojais, vaikų teisių apsaugos specialistais, policijos pareigūnais, prokurorais siekiant nustatyti tarp institucinio bendradarbiavimo problemas tiek atskleidžiant narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų platinimo vietas, tiek taikant prevencines priemones siekiant nutraukiant platinimo vietų tolimesnę veiklą.

Interviu metu gauti atsakymai iš asmenų vartojusių ar vartojančių narkotines ir/ar psichotropines medžiagas nubrėžė kryptis, į kurias turėtų būti atsižvelgiama keliant ikiteisminio tyrimo pareigūnų kompetenciją užkardant ir tiriant neteisėtą narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų apyvartą, ypač rengiant prevencinių priemonių planą kovai su minėtu socialiniu reiškiniu.

Taip pat, atlikus tyrimą, buvo nustatytas sisteminis tarp institucinio bendradarbiavimo nepakankamumas, siekiant tvaraus narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų platinimo vietos veiklos tolimesnio nutraukimo. Identifikuotas poreikis parengti mokomąją priemonę pareigūnams ir esant galimybei vykdyti jų mokymus apie narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų platinimo vietų kriminalistinę charakteristiką, tvaraus platinimo vietos veiklos

nutraukimo metodus ir priemones, skiriant didelį dėmesį pasikeitusioms vartojimo tendencijoms.

Tyrimo tikslai:

- ✓ Neteisėto narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų platinimo vietų nustatymo būdai ir problematika;
- ✓ Heroino pakaitalo - karfentanilio aptikimo specifika;
- ✓ Neteisėto narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų platinimo vietų veiklos tęstinumo problema;
- ✓ Tarp institucinio bendradarbiavimo trūkumai;
- ✓ Prevencija platinimo “taškų” pakartotinei veiklai užkirsti.

Tyrimo objektas - Neteisėto narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų platinimo vietų nustatymo būdai ir jų tolimesnės veiklos užkardymo/uždarymo problematika.

Tyrimo sprendžiami uždaviniai:

- išanalizuoti neteisėto narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų platinimo vietų nustatymo būdus ir veiksnius įtakojančius jų efektyvumą;
- atskleisti jau minėtų draudžiamų medžiagų paieškos platinimo vietose atliekamų kratų metu rezultatyvumui įtaką darančius faktorius;
- išanalizuoti karfentanilio – heroino pakaitalo aptikimo problematiką, atliekant ikiteisminio tyrimo veiksmus, pvz., krata;
- identifikuoti tarp institucinio teisėsaugos institucijų, savivaldybių socialinių paslaugų teikimo įstaigų, vaiko teisių apsaugos tarnybos ir kitų institucijų bendradarbiavimo kryptis užkardant neteisėtą narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų platinimą;
- nustatyti priežastis, sąlygojančias tolimesnę narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų platinimo “taško” neteisėtos veiklos atnaujinimą ir tęstinumą;
- pateikti pasiūlymus dėl prevencinių priemonių plano, siekiant sumažinti narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų pasiūlą tobulinimo.

Darbe buvo naudojami šie metodai: apklausos, interviu, dokumentų analizės ir kiti tyrimo metodai.

Šio tyrimo metu 2020 m. birželio – 2021 m. sausio mėn. buvo atlikta struktūrizuota apklausa žodžiu pagal parengtą klausimų sąrašą. Apklausoms atlikti atsitiktine tvarka buvo pasirinkti 28 Lietuvos Respublikos kriminalinės policijos pareigūnai, 5 Lietuvos Respublikos Policijos kriminalistinių tyrimų centro cheminių tyrimų specialistai, 2 Lietuvos teismo ekspertizės centro ekspertai, 2 prokurorai, 1 Valstybinės teismo medicinos tarnybos ekspertas, 6 savivaldybių administracijos socialinės rūpybos ir būsto skyrių darbuotojai, 9 Vaiko teisių apsaugos tarnybos darbuotojai, 8 Narkotikų, Tabako ir Alkoholio Kontrolės departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės darbuotojai. Be to buvo apklausti anoniminių interviu būdu 167 asmenys vartojantys ar vartoję narkotines ir/ar psichotropines medžiagas (toliau – respondentai). Prieš atliekant apklausas, respondentams buvo atskleistas šio tyrimo tikslas, iškelti uždaviniai, supažindinti su klausimynu. Respondentams sutikus dalyvauti apklausoje, jiems buvo užduoti klausimai ir jie pateikė atsakymus į klausimus žodžiu. Dėl visiško anonimiškumo garantavimo garso įrašai interviu metu nebuvo daromi.

Kiti šiame tyrime minimi moksliniai tyrimo metodai buvo naudojami interviu pasirengimui su policijos pareigūnais, valstybės tarnautojais, prokurorais, ekspertais, asmenimis vartojusiais ar vartojančiais narkotines ir/ar psichotropines medžiagas ir interviu metu gautų atsakymų, teismo sprendimų, mokslinės literatūros, statistinių duomenų, teisės aktų išsamiai analizei, duomenų susisteminiui, apibendrinimui bei tyrimo išvadų pateikimui.

Negalima per dažnai kautis su tuo pačiu priešu, antraip išmokysi jį viso savo karo

meno. (Napoleonas, 1818)

Narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų platinimo vietų nustatymas

Lietuvoje prekyba narkotinėmis ir/ar psichotropinėmis medžiagomis vyksta ne visai taip, kaip pavyzdžiui maisto produktais ar šalyse, kur narkotinių medžiagų rinka yra liberali, dekriminalizuotas kai kurių į narkotinių medžiagų sąrašą įtrauktų augalų auginimas, jų laikymas ir vartojimas savo reikmėms. Tuo tarpu Lietuvoje pagrindinis prekybos narkotinėmis ir/ar psichotropinėmis medžiagomis (toliau – uždraustos medžiagos) modelis yra paremtas abipusio pasitikėjimo principu, tiksliau pažįstamų tarpininkavimu /rekomendavimu įsigyjant draudžiamas medžiagas. Pvz., naktiniuose klubuose uždraustų medžiagų galima įsigyti tik iš tam tikrų asmenų ir pašaliniam asmeniui niekas tokių medžiagų nepasiūlys, neparduos, saugodamiesi ikiteisminio tyrimo institucijų dėmesio (Ancelis, P., Bučiūnas, G., ir kt. (2016), p. 332).

Šio tyrimo metu buvo atliktas interviu su 28 Lietuvos Policijos kriminalinės policijos padalinių pareigūnais, tiriančiais nusikalstamas veikas susijusias su neteisėta narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų apyvarta. Interviu metu buvo akcentuojamos problemos, su kuriomis susiduria pareigūnai tiriantys neteisėtą prekybą uždraustomis medžiagomis. Lietuvos Policijos kriminalinės policijos padalinių pareigūnai nurodė, kad daugumoje atvejų minėtų civilinėje apyvartoje uždraustų objektų ar objektų kurių civilinė apyvarta yra ribota galimos platinimo vietos yra nustatomos taikant kriminalinės žvalgybos informacijos rinkimo metodus, atliekant kriminalinės žvalgybos tyrimą pagal Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatyme, kt. teisės aktuose nustatytas procedūras. Respondentų nuomone (policijos pareigūnų) efektyviausi kriminalinės žvalgybos informacijos rinkimo būdai yra: agentūrinė veikla, apklausa, sekimas, slaptoji operacija, kontrolinis patikrinimas, nusikalstamos veikos imitavimas. Dažniausiai naudojamas būdas yra agentūrinė veikla, kurio esmė atskleidžiama Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo 2 str. 1 p. skelbiančiame, kad agentūrinė veikla - „*kriminalinės žvalgybos informacijos rinkimo būdas, kai informacija gaunama įgyto pasitikėjimo pagrindu panaudojant kriminalinės žvalgybos slaptuosius dalyvius ir (ar) naudojantis kitų asmenų pagalba*“ (Lietuvos Respublikos Kriminalinės žvalgybos įstatymas (20120)).

Interviu metu respondentai atkreipė dėmesį į tą faktą, kad praėjus tam tikram laiko tarpui, jau anksčiau nustatytos narkotinių bei psichotropinių medžiagų platinimo vietos (dar kitaip vadinamos terminu „taškas“) vėl atnaujina savo neteisėtą veiklą, dažniausiai jau su naujais dalyviais (prekeiviais). Kitaip tariant geografinė vieta tampa „recidyvia“. Taip iškyla platinimo „taško“ veiklos nutraukimo arba kitaip tariant „likvidavimo“ problema.

Atliekant ikiteisminius tyrimus irgi dažniausiai remiamasi kriminalinės žvalgybos informacijos rinkimo būdų pagalba surinktais duomenimis, kurie ir buvo faktinis pagrindas pradėti ikiteisminį tyrimą. Ikiteisminio tyrimo metu duomenų rinkimui taikomi tyrimo veiksmai įsakmiai išvardinti Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekse (toliau Lietuvos Respublikos BPK), dažniausiai šie slapti tyrimo veiksmai reglamentuoti Lietuvos Respublikos BPK 154 str., 158 str., 159 str. ir 160 str.

Tuo pačiu respondentai (Lietuvos Policijos kriminalinės policijos padalinių pareigūnai), o būtent ikiteisminio tyrimo pareigūnai atliekantys ikiteisminį tyrimą atkreipė dėmesį į gaunamos kriminalinės žvalgybos tyrimo metu gautos iš apskričių vyriausiųjų policijos komisariatų kriminalinės žvalgybos valdybos darbuotojų informacijos skurdumą. Kitas paradoksas yra tas, kad ikiteisminio tyrimo pareigūnai (pagal specializaciją tiriantys neteisėtą narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų apyvartą) negali vykdyti kriminalinės žvalgybos, bet

iš jų yra reikalaujama išaiškinti per kalendarinius metus bent vieną prekybos narkotinėmis ir/ar psichotropinėmis medžiagomis vietą

Atliekant interviu su asmenimis, vartojančiais ar vartojusiais narkotines ir/ar psichotropines medžiagas buvo atkreiptas dėmesys į padažnėjusius kriminalinės žvalgybos padalinio pareigūnų, atsakingų už kriminalinės žvalgybos tyrimą, komunikavimą su informacijos šaltiniais, netinkamai atliekama finansinės apskaitos dėl apmokėjimo už suteiktą informaciją tvarkymo atvejus. Respondentai, kurie teikdavo kriminalinės žvalgybos veiklą vykdančiam pareigūnui informaciją už atlygį apie atskirų kategorijų nusikalstamas veikas, pastebėjo, kad iki kriminalinės žvalgybos reformos Lietuvos Policijoje, jie geriau bendradarbiavo su apskrities vyriausiojo policijos komisariato ar teritorinio policijos komisariato kriminalinės policijos pareigūnais atliekančiais kriminalinę žvalgybą ir dėl iškilusių neaiškumų apmokant už suteiktą vertingą informaciją, jie galėdavo ir turėjo realią galimybę tiesiogiai kreiptis į policijos komisariato kriminalinės policijos ar kriminalinės policijos skyriaus vadovą.

Atlikus kriminalinės policijos pajėgų performavimą, reformavus kriminalinės žvalgybos padalinius, pakeitus jų veiklos organizavimo kai kuriuos principus, kriminalinės žvalgybos padalinių organizacinę struktūrą ir kriminalinės žvalgybos tyrimo atlikimo tvarką, pareigūnų komunikavimo būdus su informacijos šaltiniais (slaptaisiais bendradarbiais), buvo siekiama patobulinti informacijos surinkimą, jos susistemimą, ir apdorojimą bei pakelti slaptųjų bendradarbių apsaugos lygį nuo galimo informacijos apie jų tapatybę „nutekėjimo“ ir pan.. Tokios reformos metu, pasak respondentų, teikusių informaciją kriminalinei policijai, greta teigiamų pokyčių atsirado sklandaus ir efektyvaus komunikavimo trūkumai. Pvz., asmenys sutikę bendradarbiauti su apskrities VPK kriminalinės žvalgybos valdybos pareigūnu dažniausiai nėra supažindinami nei su pareigūnu, kuris komunikuos su jais tiesioginiu viršininku nei su kriminalinės žvalgybos valdybos viršininku, nesuteikiama informacija apie tai, kaip spręsti iškilusius ginčus dėl atlygio už suteiktą vertingą informaciją gavimą. Kaip žinoma, dar nuo praeito amžiaus pabaigos pasitaikydavo policijos pareigūnų, atlikusių operatyvinį tyrimą vėliau pavadintą kriminalinės žvalgybos tyrimo terminu aplaidaus finansinių lėšų apskaitos atvejų. Pvz., neteisingai būdavo apskaitomos lėšos skirtos slaptųjų bendradarbių pateiktos vertingos informacijos apmokėjimui ir tai leisdavo pagrįstai manyti, kad dalis lėšų skirtų operatyviniam/kriminalinės žvalgybos tyrimui būdavo panaudojamos ne pagal tiesioginę paskirtį. Taip pat egzistavo mechanizmas, leidžiantis policijos slaptiesiems bendradarbiams apginti savo finansinį interesą, o būtent, nesutariant dėl atlygio dydžio už suteiktą vertingą informaciją arba negavus jokio atlygio buvo galima kreiptis į teritorinio policijos komisariato kriminalinės policijos vadovą. Pastaruoju metu, pasikeitus kriminalinės žvalgybos veiklos organizavimo principams, suformavus Lietuvos Policijos Kriminalinės žvalgybos valdybas centriniame ir apskričių VPK lygmenyje, visas funkcijas ir priemones pavedus taikyti tik per minėtą kriminalinės žvalgybos padalinį iškilo komunikavimo sunkumai ir ginčytinų situacijų išsprendimas. Respondentai (informacijos teikėjai) akcentavo, kad atlygio už suteiktą vertingą informaciją netinkamo išmokėjimo arba neišmokėjimo atvejų padaugėjo. Pavyzdžiui, kai kurie respondentai interviu metu nurodė, kad per pastaruosius penkerius metus jie gavo tik 70 Eurų atlygį, nors informaciją, kuri pasitvirtino vėliau, jie teikė ne rečiau nei kartą per mėnesį.

Pareigūnai į kausimus dėl finansinio atlygio už atskleistus labai sunkius ir sunkius nusikaltimus nesumokėjimo arba nepakankamos sumos sumokėjimą informacijos šaltiniams, nurodė, kad tik teritoriniam policijos komisariatui patvirtinus informacijos vertingumą apie nusikalstamos veikos padarymo aplinkybes, yra sprendžiami atlygio mokėjimo ar nemokėjimo, jo dydžio nustatymo klausimai. Dėl atlygio sumos ar jos negavimo, kuri pasak

informaciją teikiančių asmenų nuomone yra vertinga ir padėjo atskleisti nusikalstamos veikos padarymo aplinkybes, ją padariusį ar padariusius asmenis, dalis galimų informacijos teikėjų toliau nebeteikia vertingos informacijos apie platinimo “taškus”. Dalis respondentų interviu metu teigė, kad norėtų ir toliau tęsti bendradarbiavimą su Lietuvos Policijos kriminalinės žvalgybos pareigūnais.

Policijos komisariato kriminalinės policijos pareigūnai atliekantys ikiteisminį tyrimą interviu metu akcentavo, kad gavę nepakankamą informaciją apie narkotinių ir/ar psichotropinių prekybos vietą, imasi visų galimų įstatyme leidžiamų tyrimo veiksmų nustatyti esmines nusikalstamos veikos padarymo aplinkybes, tačiau jiems draudžiama užsiimti kriminaline žvalgyba, tiesiogiai palaikyti ryšius su informacijos teikėjais, o esant būtinybei skubiai susitikti su jais betarpiškai ir duoti užduotį dėl papildomos informacijos apie nusikalstamos veikos padarymo aplinkybes surinkimo.

Atliekant policijos reformą buvo teigiama, kad slaptieji bendradarbiai galės gauti didesnes išmokas, priklausomai nuo pateiktos informacijos. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarime „Dėl Lietuvos Respublikos Narkotikų, tabako ir alkoholio prevencijos tarpinstitucinio veiklos plano patvirtinimo“ pakeitimo 4.3.7. punkte numatytos priemonės - „vykdyti neteisėto narkotinių ir psichotropinių medžiagų, jų pirmtakų (prekursorių), tabako ir alkoholio gabenimo ir (ar) disponavimo jais kriminalinę žvalgybą, užkardyti, atskleisti ir tirti šias veikas“. Priemonėms vykdyti kasmet skirti atitinkamus finansinius asignavimus, nesusijusius su kriminalinės žvalgybos padalinių pareigūnų algomis, kuriuos galima panaudoti apmokėjimui slaptiesiems bendradarbiams už jų suteiktą vertingą informaciją.

Ikiteisminį tyrimą pradėję kriminalinės policijos pareigūnai (ikiteisminio tyrimo pareigūnai) bendrauti su slaptais informacijos teikėjais gali tik per tarpininką – kriminalinės žvalgybos valdybos padalinio pareigūnus, betarpiškai tiesiogiai komunikuojančiais su informacijos teikėjais. Kitą vertus, būtent Lietuvos Policijos kriminalinės žvalgybos padalinio pareigūnai nežino pradėto ikiteisminio tyrimo aplinkybių, tyrimo niuansų, informacija yra keičiamasi per tarpininką (kriminalinės žvalgybos valdybos darbuotoją), ir tai įtakoja informacijos turinio kokybę, apsikeitimo operatyvumą Pradedant kriminalinės žvalgybos tyrimą ar ikiteisminį tyrimą ypač svarbus yra žemiau pateikiama klausimynas, kuriuo yra siekiama gauti duomenų galinčių vainikuoti tyrimo sėkmę.

1. Kokiomis narkotinėmis ir/ar psichotropinėmis medžiagomis prekiaujama;
2. Kaip dažnai gaunamas minėtų medžiagų papildymas, koku būdu ir iš kokių asmenų, komunikacijos ir atsiskaitymo už pateiktą prekę būdai, kontaktai;
3. Kam parduodamos minėtos medžiagos (ar tik apibrėžtam asmenų skaičiui, ar ir kitiems pažįstamiems, ar ir visai nepažįstamam asmeniui, kuris tik pasako, kad yra vieno iš klientų pažįstamas);
4. Kokius kiekius įstatymo draudžiamų medžiagų ir kur laiko, saugo jomis prekiaujantis asmuo;
5. Ar prekiaujantis asmuo pats narkotines ir/ar psichotropines medžiagas paruošia pardavimui, išdalina jas dozėmis, prideda papildomų medžiagų, ar prekiautojas jau gauna supakuotas ir paruoštas platinimui dozėmis narkotines ir/ar psichotropines medžiagas;
6. Ar prekiaujantis asmuo yra susijęs su minėta nusikalstama veika tik pats asmeniškai, ar į šią neteisėtą veiklą yra įtraukti platintojo šeimos nariai, artimieji, kiti asmenys;
7. Kaip ir koku būdu susitariama dėl narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų pardavimo, atsiskaitymo už jas, kaip ir kur pasiimamos ar pristatomos minėtos medžiagos.
8. Kokioje konkrečiai patalpos vietoje yra laikomos uždraustos medžiagos.

Atlikus interviu su respondentais vartojusių ar vartojančių draudžiamas medžiagas buvo gauti šie atsakymai į aukščiau paminėtus klausimyną klausimus:

Tyrimo metu, atliekant respondentų interviu, nustatyta, kad dažniausiai platinimo „taškuose“ prekiaujama kanapėmis, amfetaminu, karfentaniliu, rečiau kokainu, nes ši medžiaga yra daug brangesnė. Kokaino viena dozė gali kainuoti nuo 50 Eur. iki 150 Eur. priklausomai nuo aktyvios medžiagos procentinio kiekio dozėje, kai tuo tarpu kitų medžiagų viena dozė gali kainuoti apie 5 Eur. Apytikriai prieš metus Lietuvoje ėmė plisti ir nauja amfetamino atmaina, kurioje gausu specifinių priemaišų, dėl kurių, visų pirma poveikis akių vyzdžiams, sumažėjo. Minėtos medžiagos poveikio trukmė pavartojusiam asmeniui apie 30 valandų, o kainuoja vos 5 Eur.

Narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų papildymas į platinimo „taškus“ gaunamas kartą per savaitę ar dažniau, priklausomai nuo paklausos vienos ar kitos įstatymu draudžiamos platinti medžiagos. Pats platintojas tiesiogiai arba per kitus abiem pusėms patikimus asmenis pasiima medžiagas iš tiekėjų. Pasitaiko, kad į platinimo „tašką“ draudžiamos medžiagos pristatomos lengvaisiais automobiliais, senesnių modelių, vairuojamas vidutinio ar vyresnio amžiaus moterų. Tai vienas iš maskuotės būdų, siekiant nepritraukti policijos ir kitų teisėsaugos institucijų, kitų asmenų dėmesio.

Narkotinės ir/ar psichotropinės medžiagos yra parduodamos tik pažįstamiems asmenims, kurių ratas laikui bėgant nuolat plečiasi. Išskirtinos pagrindinės dvi neteisėto narkotinių ir/ar psichotropinio medžiagų platinimo vietos: medžiagų laikymo vieta (patalpa, dažniausiai butas) arba medžiagos išnešamos iš jų laikymo/saugojimo vietos ir pagal iš ankstinį susitarimą perduodamos viešojoje vietoje: gatvėje, viešojo transporto stotelėje, parke ar prekybos centro prieigose ar pan.

Šio tyrimo metu, iš respondentų gauti atsakymai apie galimas narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų laikymo vietas patalpose leido įvertinti į kokias aplinkybes turėtų atkreipti pareigūnai ikiteisminio tyrimo atliekamo dėl nusikalstamų veikų padarymo pagal Lietuvos Respublikos BK 259 str. ir 260 str. numatytus požymius metu. Paprastai pagrindinis prekiautojų „pelnas“ susidaro būtent iš to, kad jie skiedžia narkotines ir/ar psichotropines medžiagas įvairiais priedais. Tyrimo metu buvo atkreiptas dėmesys, kad amfetaminas dažnai skiedžiamas gliukoze, soda, paracetamoliu. Asmenys, nuolat vartojantys narkotines ir psichotropines medžiagas, paprastai gali lengvai atskirti kokių priemaišų buvo jų gautoje dozėje. Pavyzdžiui, jei amfetaminas buvo skiestas gliukoze, nepaisant paties amfetamino poveikio – apetito praradimo, dėl gliukozės poveikio atsiranda apetitas. Asmuo, ką tik pavartojęs tokio mišinio gali labai norėti valgyti. Heroinas yra skiedžiamas dažniausiai sportui skirtais papildais (kreatinu, proteinu). Kokaino vartojimo būdas - įtrynimasis į danteną, todėl platinimo vietoje kokaino pirkėjui pateikiamos vartojimui paruoštos baltos spalvos sutrintos tabletės (paracetamolis, analginas ir kitos) apipurkštos lidokainu. Šio tyrimo metu gauti duomenys, leidžia teigti, kad dalis draudžiamų medžiagų platintojų skiedžia gautą medžiagą. Kitą vertus, ir šioje „juodojoje rinkoje“ galioja rinkos dėsniai: jei narkotinė ir/ar psichotropinė medžiaga praskiedžiama labai daug ir nebesuteikia vartotojui norimo efekto, tai jis kitą kartą jau rinksis kitą parduotą/platintą.

Taigi, atliekant tyrimo veiksmus, kuriais siekiama surasti uždraustas įstatymu medžiagas, būtina atkreipti dėmesį į jau aukščiau paminėtų medžiagų, naudojamų praskiedimui buvimo faktą.

Bendraujant tiek su teisėsaugos pareigūnais, tiek su asmenimis, vartojančiais ar vartojusiais narkotines ir/ar psichotropines medžiagas buvo pastebėta, kad jei asmuo prekiauja savo gyvenamojoje vietoje, tai jis draudžiamas medžiagas laiko namų valdoje. Pvz., bute,

name. Apie tai visi šeimos nariai, gyvenantys kartu dažniausiai žino arba pagrįstai įtaria apie neteisėtą veiklą ir jie dažnai aktyviais veiksmais prisideda prie šios nelegalios veiklos.

Respondentų pateikta, tyrimo autorių surinkta, susisteminta, išanalizuota ir apibendrinta informacija leidžia teigti, kad platinti draudžiamas medžiagos neretai aktyviai padeda ir vienas iš partnerių (santuoka neregistruota, tik vedamas bendras ūkis), rečiau sutuoktinis/ė. Prekyba užsiimančių asmenų partnerės ar sutuoktinės gana dažnai pačios yra priklausomos nuo neteisėtai prekiaujamų medžiagų, aktyviai dalyvauja jų platinime, o būtent: padeda paslėpti, atveža jų papildymus, duoda savo mobiliojo ryšio telefonų aparatus komunikacijai, o nesant platintojo pačios parduoda pirkėjui draudžiamas medžiagas. Vis dėlto sulaikant tokius asmenis, jų šeimos nariai paprastai apklausiami liudytojais, kurie sutinkamai su šalies Konstitucijos ir Lietuvos Respublikos BPK nuostatomis turi teisę atsisakyti duoti parodymus prieš savo šeimos narius.

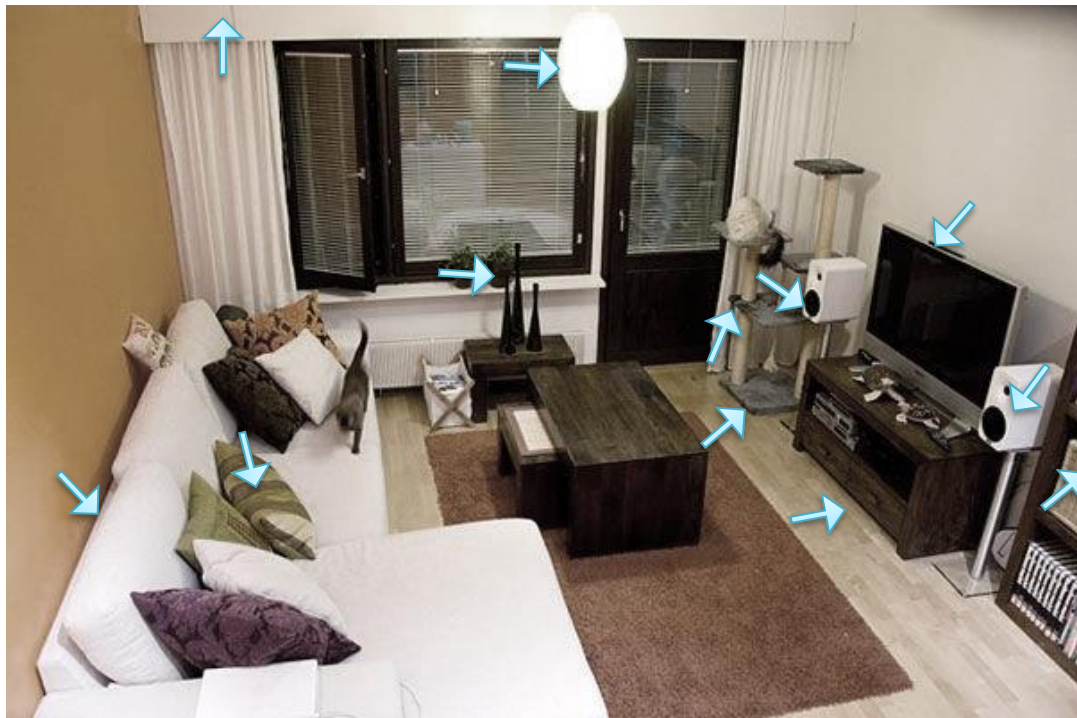
Respondentų, (tiek vartojusių ar vartojančių medžiagas, policijos pareigūnų) interviu metu gauti atsakymai dėl nusikalstamos veikos tęsimo toje pačioje vietoje atskleidžia tokią realybę. Laikiniai sulaikius, paskyrus griežčiausią kardomąją priemonę – kardomąjį suėmimą fiziniam asmeniui prekiaujusiam uždraustomis medžiagomis, tame pačiame platinimo “taške” jau kitas asmuo, dažniausiai partneris/ė, ar šeimos narys tęsia neteisėtą veiklą. Priežastys, motyvai tęsti tokią veiklą yra įvairios, pradedant nuo to, kad liko įsiskolinimas narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų tiekėjui, tai yra pragyvenimo šaltinis, silpnoka prevencinė veikla, teismo proceso metu „išmoktos pamokos“ leidžia neteisėta veikla nusprendusiems užsiimti asmenims patobulinti veiklos proceso atskirus elementus, daugiau maskuojant šią veiklą ir tikintis, kad jau šį kartą policija tikrai jų neužklups netikėtai ir nesulaikys už neteisėtą, baudžiamuoju įstatymu draudžiamos veikos padarymą.

Susitarimas įsigyti narkotines ir/ar psichotropines medžiagas vyksta dažniausiai ryšio priemonių pagalba – išmaniuoju telefonu, naudojant įvairias komunikavimui skirtas programas. Populiariausios yra šios: „Messenger“, „Viber“, „WhatsApp“, „Discord“, „Skype“, „Telegram“. Bendraujant su asmenimis buvo nustatyta, kad komunikavimui skirta taikomoji programa „Telegram“ yra labai paplitusi tarp pataisos namuose atliekančių paskirtą terminuotą laisvės atėmimo bausmę asmenų. Ši taikomoji programa priimtina dėl šios priežasties: vienai pokalbio šaliai ištrynus tarpusavio susirašinėjimą, jis išnyksta abiejų kontakto šalių mobiliojo ryšio telefonų aparatuose.

Apibendrinus iš respondentų vartojančių ar vartojusių gautą informaciją interviu metu, galima teigti, kad asmenys laikantys ir platinantys uždraustas medžiagas paprastai jas laiko matomose, lengvai prieinamose vietose. Šis klausimas yra vienas esminių atliekant ikiteisminio tyrimo veiksmus. Uždraustų medžiagų slėpimo vietos parenkamos taip, kad jas būtų galima lengvai ir greitai pasiekti, prieiti be jokių kliūčių.

Išanalizavus, susisteminius ir apibendrinus 2019-2020 metų Lietuvos Respublikos bendrosios kompetencijos teismų sprendimus, interviu metu gautus atsakymus rezultatus buvo išskirtos tokios galimos draudžiamų medžiagų laikymo/saugojimo/slėpimo vietos: šviestuvo gaubtas, elektros rozetės, gėlių vazonas po augančiomis gėlėmis, karnizas, lovos rėmas, pagalvės, po virtuvine spintele, garso kolonėlės, buitinių prietaisų vidus arba jų nugarinė dalis, laiptų įrengtų bute, name ar laiptinėje konstrukciniuose elementuose, po kačių draskykle ar po kačių kraiku ar net jame, nes šiuo atveju ir kinologas gali suklysti, ar tarnybinis šuo domisi katės kvapu ar ieškomų medžiagų kvapu.

1 pav. Galimos narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų laikymo, slėpimo vietos kambaryje.

Kartais narkotinės ir/ar psichotropinės medžiagos slepiamos jas maskuojant kitomis medžiagomis, daiktai. Pvz., įdedant uždraustas medžiagas į stiprius kvapus skleidžiančias medžiagas. Pvz., pipirai, tabakas. Kita dažnai pasitaikanti draudžiamų medžiagų laikymo/saugojimo/slėpimo vieta, siekiant užmaskuoti nuo galimo jų suradimo kratos metu yra birių maisto produktų indelius kartu su kitais maisto produktais.

Kartais naudojami elementarūs ir tuo pačiu originalios slėpimo vietos. Pvz., draudžiamas medžiagas laikant termiška neapdorotoje mėsoje, ar po ja, arba tiesiog tarp vaisių.

Nustačius, kad asmuo prekiauja narkotinėmis ir/ar psichotropinėmis medžiagomis, atliekant kratą jo gyvenamosiose patalpose nėra tikslinga paimti visų cukrinių ir druskinių turinius, šiukšliadėžės turinį, ir siųsti į Lietuvos Policijos Kriminalistinių tyrimų centrą narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų paieškai. Prieš tai būtina nuodugniai apžiūrėti objektus ir tik kilus pagrįstam įtarimui dėl uždraustų medžiagų buvimo fakto objekte, šį materialaus pasaulio objektą paimti įstatymo nustatyta tvarka ir pateikti tolimesniam tyrimui atlikti. Kita vertus, jei kyla neaiškumų, ikiteisminio tyrimo pareigūnas visuomet turi galimybę, prieš siųsdamas objektus tyrimui specialisto užduočiai gauti, susisiekti su tyrimą atliksiančia institucija ir pasikonsultuoti dėl tyrimui pateikiamų objektų. Bendraujant su Lietuvos Policijos Kriminalistinių tyrimų centro darbuotojais buvo nustatyta aplinkybė, kad vis dar pasitaiko tokių užduočių. Pvz., pateikiama užduotis ištirti 40 kg. birių maisto medžiagų, supakuotų originaliose pakuotėse, arba 50 l. šiukšliadėžės turinį, ieškant narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų pėdsakų. Respondentų (tyrimo centro ekspertų) teigimu, tokie tyrimai, kaip taisyklė, jokių naudingų rezultatų neduoda, o atima daug laiko iš specialisto, sueikvojamas nemažas kiekis brangių cheminių reagentų.

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės metinio pranešimo, Lietuvos bendrosios kompetencijos teismų sprendimų bei gautų respondentų atsakymų susisteminimas, analizė ir apibendrinimas leidžia teigti, kad nuo

2017 m. Lietuvoje sparčiai pradėjo plisti nauja uždrausta medžiaga, heroino pakaitalas – karfentanilis, kuris po truputį juodojoje rinkoje keičia heroiną. Karfentanilis yra labai koncentruota medžiaga, t. y. labai nedidelis kiekis, prilyginamas trims cukraus grūdeliams, yra žmogui mirtina dozė. Taigi, šios medžiagos aptikimas atliekant kratas yra ypatingai komplikuoatas, nes dažniausiai ši medžiaga yra skiedžiamas įvairių rūšių tirpia arbata (Jasevičienė, D., (2021), p. 172). Taigi ir slepiama atitinkamai – tirpios arbatos maišeliuose ar dėžutėse. Dalis asmenų karfentanilį parduoda jau ištirpintą, tad jį laiko kaip tirpios arbatos likučius, kartais tiesiog puodelyje ant stalo ar lentynoje. Karfentanilį yra labai svarbu ne tik aptikti kaip miltelius ar skystį – t. y. pačią medžiagą, bet ir atpažinti ją kaip tik pavartojusį asmenį, nes net praėjus 30 minučių laiko tarpui po karfentanilio pavartojimo, gali bet kuriuo momentu staiga pasireikšti asmeniui perdozavimo požymiai ir gali tekti tokiam asmeniui skubiai teikti medicininę pagalbą (Corey, D and others, (2015), p. 1530). Nepaisant to, kad ši medžiaga sukelia mieguistumą, jas asmenys linkę vartoti net ir viešose vietose (gatvėse, stotelėse), todėl tikslinga būtų apsvarstyti galimybę policijos pareigūnams, ypač policijos patrulių, kurie pirmieji atvyksta į įvykio vietą, aprūpinti medžiaga – naloksonu (Badaras, Kajokas, Jovaiša, (2009), p. 131), kuris yra vaistas, neutralizuojantis opioidų, pvz., morfino, karfentanilio perdozavimo sukeltą poveikį, t. y. gyvybei pavojingą centrinės nervų bei kvėpavimo sistemos slopinimą (kvėpavimo pasunkėjimą).

Apibendrinant galima teigti, kad efektyviausias kriminalinės žvalgybos informacijos rinkimo būdas yra agentūrinė veikla, padedanti nustatyti draudžiamų medžiagų platinimo vietas. Gaunamos kriminalinės žvalgybos informacijos skurdumą sąlygoja nepakankamai gerai sutvarkyta atlyginimo už suteiktą informaciją tvarka ir apribotos galimybės ar net jų nebuvimas kreiptis dėl iškilusio ginčo dėl atlygio, jo sumos išmokėjimo.

Sklandus ir operatyvus informacijos keitimasis įmanomas tik tada, kai užduoties davėjas (ikiteisminio tyrimo pareigūnas) turėtų galimybę atskirais atvejais, siekiant tyrimo sėkmės tiesiogiai perduoti užduotį slaptajam bendradarbiui/informacijos teikėjui. Tam tikslui galima svarstyti kelis pasiūlymų variantus pagerinti informacijos apsikeitimą tarp ikiteisminio tyrimo pareigūno ir informacijos teikėjo, o būtent: atskiras kriminalinės žvalgybos veiklos dalis leisti atlikti ir teritorinių policijos komisariatų kriminalinės policijos padalinių (nesančios kriminalinės žvalgybos valdybos organizacinėje struktūroje) pareigūnams arba sudaryti galimybę ikiteisminio tyrimo pareigūnams tiesiogiai kontaktuoti ryšio priemonių pagalba su slaptais bendradarbiais/informacijos teikėjais pateikiant jiems užduotį ar gaunant surinktą informaciją. Tuo pačiu, siekiant užtikrinti informacijos šaltinio visapusišką apsaugą nuo jo tapatybės atskleidimo, komunikavimo metu panaudoti naujausių technologijų pasiekimus, pvz., balso keitiklius ir pan.

Narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų platinimo vietų veiklos nutraukimas

Nustaćius, kad jei fizinis asmuo dažnai savo gyvenamojoje vietoje turi draudžiamų medžiagų, policijos pareigūnai, jau atlikdami ikiteisminį tyrimą taiko slaptus turimo veiksmus, o tiksliau, kompleksą priemonių, reglamentuotų Lietuvos Respublikos BPK 154 str., 158-160 str. Tai gana giliai į asmens privatų gyvenimą įsibraunančios procesinės prievartos priemonės ir reikalaujančios nemažai finansinių, materialinių ir laiko resursų. Dėl nepakankamai informatyvios ir skurdžios informacijos, gautos kriminalinės žvalgybos tyrimo metu, padaromos esminės klaidos, kurios suteikia galimybę neteisėta veikla užsiimantiems asmenims išvengti baudžiamojo persekiojimo.

Efektyviausias ikiteisminio tyrimo rezultatas pasiekiamas tuomet, kai ikiteisminio tyrimo pareigūnai, dėka sureguliuoto kriminalinės žvalgybos informacijos rinkimo proceso,

taikydami ikiteisminio tyrimo metu leistinus kriminalinės žvalgybos informacijos rinkimo būdus, kurie nereikalauja teismo leidimo, savalaikiai gautu patikimą informaciją iš slaptųjų bendradarbių/informacijos teikėjų apie tai, kada ir koks įstatymų draudžiamos medžiagos bus atgabenamos, siekiant papildyti jau senkančias ar pasibaigusias atsargas, kur jos slepiamos ir pan. Tai leistų taikyti kitus ikiteisminio tyrimo veiksmus mažiau įsibraunančius į asmens privatų gyvenimą.

Vienas iš efektyviausių ikiteisminio tyrimo veiksmų tiriant minėtos kategorijos nusikalstamas veikas yra krata (Gruodytė, E. (2004), p. 260.) Kita vertus, šio tyrimo veiksmo veiksmingumas, naudingumas reikalauja tam tikrų specialių žinių, tinkamo pasirengimo jo atlikimui, apimančiam tiek patekimą į patalpą, kurioje gali būti laikomos/slepiamos draudžiamos medžiagos, tiek jų suradimą. Pasirenkant momentą, kada galima pradėti aktyvius veiksmus – patekimą į patalpas, būtina remtis išanalizuota, susisteminta ir apibendrinta informacija iš kelių informacijos šaltinių, gautų atliekant skirtingus savo pobūdžiu tyrimo veiksmus. Pvz., elektroniniais ryšiais tinklais perduodamos informacijos kontrolės ir slapto sekimo metu gautų duomenų. Jau prieš pat patenkant į patalpas, ikiteisminio tyrimo pareigūnui būtina žinoti apie šias aplinkybes:

1. Ar patalpos išorinė teritorija ir patekimas prie jos stebimas vaizdo kameromis?
2. Kiek patalpose gyvena asmenų?
3. Kur yra sanitariniai mazgai, praustuvai, virtuvė, greičiausias patekimas prie šių svarbių mazgų siekiant atskirti asmenis, kurie gali greitai atsikratyti medžiagomis?
4. Ar patalpose yra ar gyvena moterų?
5. Ar patalpose yra naminių gyvūnų ir kokių?
6. Ar patalpose yra vaikų?

Tai tik dalis aspektų, į kuriuos turi būti gauti atsakymai, prieš planuojant atlikti kratą.

1. Jei teritorija yra stebima vaizdo kameromis reikia įvertinti, kiek yra aktualus netikėtumo momentas (Bučiūnas, G., (2014), p. 181) Jei tai iš tiesų labai svarbu – galima taikyti kriminalinės žvalgybos įstatyme numatytus būdus, dėl ko platintojas galėtų galvoti, kad vaizdo signalas dinga atsitiktinai.

2. Priklausomai nuo patalpose esančių asmenų skaičiaus, reikalinga pasirinkti taktinės komandos dydį, nes iš esmės, bet kuris kartu su platintoju patalpoje gyvenantis asmuo, nepaisant jo lyties, amžiaus, fizinio ir psichinio įgalumo gali imtis aktyvių veiksmų paslėpti ar sunaikinti draudžiamas medžiagas. Todėl kiekvieną asmenį patalpų kratos atlikimo metu nuolat turi stebėti pareigūnas ir dar turi būti bent vienas papildomas pareigūnas. Čia galima ieškoti analogijos konvojavimo taisyklėse, kur numatytas konvojuotojų ir konvojuojamųjų skaičiaus santykis.

3. Asmenys, supratę, kad policijos pareigūnai imasi tam tikrų veiksmų, gali stengtis nedelsiant pašalinti iš patalpų visas draudžiamas medžiagas. Vienas dažniausių būdų yra uždraustų įstatymu medžiagų išmetimas į kanalizaciją. Todėl organizuojant tyrimo veiksmą – kratą patalpoje, būtina nustatyti, kur yra sanitariniai mazgai ir tik patekus į patalpas imtis tų mazgų kontroliavimo, neleidžiant jokiems patalpoje esantiems asmenims be nuodugnios asmens kratos bei asmens apžiūros naudotis sanitariniais mazgais iki tol, kol nebus atlikta jų kruopšti ir nuodugni apžiūra. krata.

4. Kitas gana paplitęs būdas slėpti draudžiamas medžiagas yra minėtų medžiagų paslėpimas įvairiose kūno ertmėse, dažniausiai tai pasitaiko moteriškos lyties asmenų tarpe. Taigi, prieš darant kratą patalpoje būtina žinoti ar patalpose gyvena moteriškos lyties asmuo, įtraukti į šio tyrimo veiksmo atlikimą moteriškos lyties pareigūnes.

5. Šuns, katino/katės buvimas patalpose blaško ir labai trikdo kinologų bei tarnybinių šunų darbą bei sudaro puikias galimybes sukurti chaosą patalpose kratos darymo metu, kurio

metu asmenims, esantiems patalpose, darosi daug lengviau paslėpti laikomas draudžiamas medžiagas. Taigi įvertinus tai, kad patalpose laikomas šuo ar kitas naminis gyvūnas, būtina spręsti klausimą apie naminio gyvūno išvedimą iš patalpų, kad jis netrukdytų tinkamai, sistemingai ir kompleksiskai atlikti visų patalpų nuodugnią kratą. Praktikoje pasitaiko dažni atvejai, kai prekiaujantys narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis tam tikslui laiko patalpose šunis. Kartais draudžiamas medžiagas slepia šuns guolyje, teisindamiesi, kad kinologo šuo loja, nes reaguoja į kito šuns kvapą. Dar kiti asmenys, laikantys šias medžiagas siekia, bet koku būdu sukelti sąmyšį, dirbtinai sukelti konfliktą su pareigūnais, pasipriešindami jiems net fiziškai, kurio metu gali bandyti paslėpti ar išmesti draudžiamas įstatymo medžiagas ar sudaryti galimybę, sąlygas kitiems asmenims visai tai padaryti.

6. Vaikų buvimas patalpose visais atvejais reikalauja Vaikų teisių apsaugos institucijos specialisto dalyvavimo, atliekant procesinius veiksmus, siekiant užtikrinti, kad vaikų teisės nebūtų pažeistos. Tiesa yra tam tikrų ypatybių šio pobūdžio nusikalstamų veikų tyrime. Šio tyrimo metu sukauptą informaciją leidžia teigti, kad kai kurių etninių grupių moteriškos lyties asmenys, ypač kurie dar nepasiekė amžiaus, nuo kurio galima baudžiamoji atsakomybė, gali slėpti medžiagas apatiniuose drabužiuose.

Pastebėta, kad reorganizavus Lietuvos Policijos kriminalinės žvalgybos padalinių darbą, įgyti asmenų, galinčių teikti vertingą informaciją, pasitikėjimą tapo daug sunkiau, todėl dėl šios priežasties ir ne tik, narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų platinimo vietos tapo sunkiau identifikuojamos. Be to, nustatyta, kad teismui pripažinus asmenis kaltais dėl neteisėto narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų platinimo, skiriant griežčiausią kriminalinę bausmę – terminuotą laisvės atėmimo bausmę, gana dažnai minėtų medžiagų platinimo vieta lieka ir toliau „veikti“. Pastebima, kad vis dar nėra tinkamo ir efektyvaus tarpinstitucinio koordinavimo ir bendradarbiavimo mechanizmo, galinčio padėti kompleksiskai spręsti jau pripažinto teismo nuosprendžiu kaltu narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų platinimo šeimos narių ar kitų su nuteistuoju artimais ryšiais susijusių asmenų, neteisėtos veikos tęstinumą.

Draudžiamų medžiagų platinimo vietų veiklos nutraukimas

Dažnai asmenys, kurie platino narkotines ir/ar psichotropines medžiagas ir buvo teismo sprendimu buvo pripažinti kaltais už šias veikas, savo „darbo“ vietą gana dažnai perleidžia šeimos nariams, pažįstamiems, kuriais jie pasitiki. Nuteisti asmenys, net ir atlikdami jiems paskirtą teismo sprendimu terminuotą laisvės atėmimo bausmę, sugeba perduoti tokio „verslo“ subtilybes, kurias geriausiai išmanė, likusiems namiškiams. Kaip parodė šio tyrimo metu gauti duomenys, yra didelė tikimybė, kad šeimos nariai ar kiti asmenys susiję su nuteistuoju ir/ar gyvenantys toje pačioje gyvenamojoje patalpoje svarsto ar tęsti neteisėtą veiklą toliau, kokios pasekmės gali kilti, kaip maskuoti veiklą ir kt. klausimus. Nepaisant akivaizdžiai matomos policijos grėsmės, jie neretai priima sprendimą toliau tęsti nusikalstamą veiklą. Tokių asmenų apsisprendimą gali sąlygoti visuma priežasčių ir motyvų:

- ✓ Neretai kratos metu yra nesurandamos ir nepaimamos visos įstatymu draudžiamos medžiagos;
- ✓ Nuolat lankosi „pirkėjai“ ir prašo/reikalauja parduoti narkotinių ir /ar psichotropinių medžiagų;
- ✓ „Platinimo taškas“ įgijo tam tikrą žinomumą tarp atitinkamo visuomenės segmento narių;
- ✓ Prekyba uždraustomis medžiagomis tampa dažnai vieninteliu pragyvenimo šaltiniu;

- ✓ Propaguojamas būtent toks gyvenimo stilius ir subkultūra;
- ✓ Išmoktos „pamokos“ per teisinį procesą, kaip patobulinti neteisėtos veiklos metodus, maskavimo būdus, policijos taikomus metodus atskleidžiant prekybos „taškus“, padarytų klaidų leidusių policijai sėkmingai atlikti tyrimo veiksmus išsami analizė leidžia sumažinti tikimybę būti sugautiems su įkalčiais;

- ✓ Likusi skola uždraustų medžiagų tiekėjui.

Šios ir kitos priežastys, motyvai lemia asmenų pasirinkimą tęsti artimojo pradėtą neteisėtą veiklą. Šio platinimo vietos recidyvo užkardymas yra labai svarbus kovojant su narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų platinimu. Šiuo metu, kaip jau buvo pastebėta, labai trūksta tarpinstitucinio bendradarbiavimo, siekiant tvaraus platinimo taško veiklos nutraukimo. Tik esant pakankamai tarpinstitucinei komunikacijai galima būtų galima tikėtis ir glaudesnio bendradarbiavimo tarp institucijų, organizacijų ir jų narių:

1. Policijos pareigūnų;
2. Probacijos tarnybos specialistų;
3. Savivaldybės administracijos socialinių paslaugų skyriaus darbuotojų;
4. Vaiko teisių apsaugos tarnybos specialistų;
5. Savivaldybės administracijos socialinio būsto administravimo darbuotojų;
6. Policijos rėmėjų ir kitų visuomeninių organizacijų, vietos bendruomenių.

Šio tyrimo vienas iš uždavinių buvo nustatyti koks tarpinstitucinis bendradarbiavimas yra galimas siekiant tvaraus platinimo vietų veiklos nutraukimo. Tyrimo metu gauti, išanalizuoti ir apibendrinti duomenys leidžia teigti, kad įvairių pagal savo paskirtį institucijų koordinuota prevencinė veikla galėtų mažinti narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų pasiūlą, vartojimą. Šio tyrimo autoriai sugrupavo atskiras galimas prevencinės veiklos kryptis:

1. Policijos patruliai vykdamai į maršrutus turėtų būti papildomai instruktuojami apie galimas mieste, vietovėje narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų platinimo vietas, atkreipti jų dėmesį į tose vietose besilankančius asmenis. Tikslinga esant ir menkiausiai įtarimui, kad vyksta neteisėta įstatymu uždrausta veika pasinaudoti Lietuvos Respublikos Policijos įstatymo 22 str. numatytais teisėmis. Policijos patrulių maršrutų koregavimas, sudarymas kriminogeninių vietų interaktyvius žemėlapius, įvedant į juos adresus ar vietas, kur dažniausiai vykdavo/galimai vyksta neteisėta prekyba narkotinėmis ir/ar psichotropinėmis medžiagomis.

2. Probacijos tarnybos specialistai, atlikdami teismų sprendimų vykdymo kontrolę, turi teisę lankytis asmenų, kuriems buvo paskirta terminuota laisvės atėmimo bausmė ir jos vykdymas buvo pakeistas, įpareigojant nuteistąjį asmenį, laikantis teismo nurodymų. Suteikti teisę probacijos tarnybos pareigūnui pareikalauti patalpoje esančių kitų asmenų, kurių elgesys, būseną kelia pagrįstų įtarimų dėl galimo jų dalyvavimo teisės pažeidime, pateikti asmens tapatybę patvirtinančius dokumentus, juos fotografuoti ir/ar filmuoti, jei jie nepateikia jokių tapatybę patvirtinančių dokumentų.

3. Savivaldybių administracijos socialiniai paslaugų skyriaus darbuotojai neretai būna priskirti šeimoms, kurių nariai platina narkotines ir/ar psichotropines medžiagas. Jų apsilankymo rizikos grupei priskiriamai šeimoje metu taip pat gali būti vykdomi prevenciniai veiksmai. Be to, šie darbuotojai turi galimybę skatinti šeimą keisti savo propaguojamą gyvenimo būdą.

4. Vaiko teisių apsaugos tarnybos specialistų daroma įtaka šeimoms, kurios augina vaikus yra ypatingai didelė, kadangi ši institucija savo ruožtu turi nuostatais patvirtintus veiklos planus susidedančius iš kompleksinės pagalbos tėvams. Šios pagalbos rėmuose galima tikėtis labai efektyvių rezultatų, ypač bendradarbiaujant su ikiteisminio tyrimo įstaiga,

atliekančia tyrimą dėl vieno iš šeimos nario dalyvavimo narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų platinime.

5. Narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų platinimas laikytinas neteisėta, įstatymo draudžiama ūkine – komercine veikla, iš kurios akumuliuojamas pelnas. Sutinkamai su Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2019 m. rugsėjo 27 d. įsakymu Nr. A1-559 „Dėl socialinio būsto nuomos sutarties pavyzdinės formos patvirtinimo“ pagal socialinio būsto nuomos sutarties sąlygas – verstis ūkine komercine veikla nuomojame būste draudžiama. Taigi, ar socialinis būstas yra naudojamas pagal tiesioginę jo paskirtį, kontroliuoja nuomos sutartį sudariusi vietos savivaldybė. Todėl tikslinga šiai institucijai pateikti informaciją apie socialiniame būste veikusį draudžiamų medžiagų „platinimo tašką“.

6. Skatinti viešo stebėjimo kamerų įrengimą netoli buvusių narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų platinimo vietų. Lietuvoje gana sėkmingai vykdomas „saugi kaimynystė – tvirta bendruomenė“ projektas, padedanti užkardyti galimas nusikalstamas veikas. Vadovaujantis principu „žinoti tik tiek, kiek yra būtina“ svarstyti, kokia apimtimi ir kiek suteikti informacijos projekto „saugi kaimynystė- tvirta bendruomenė“ projekto vykdytojams, vietos seniūnijos atsakingiems asmenims apie jų veiklos teritorijoje buvusią narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų „platinimo tašką.“ Be to, tikslinga pasitelkti ir policijos rėmėjų, visuomeninių organizacijų, vietos bendruomenės pagalbą, atkreipiant jų dėmesį į egzistuojančias kriminogenines problemas.

Vietos švietimo įstaigos (mokyklos, gimnazijos) bendruomenės įtraukimas gali padėti nustatyti ar mokiniai, gyvenantys netoli draudžiamų medžiagų platinimo „taškų“ netampa šių medžiagų platintojais, išnešiotojais dar kitaip vadinamu terminu „kojomis“.

Taigi, sutelkus visų institucijų, organizacijų galimybes ir koordinuotai siekiant konkretaus tikslo – tvaraus narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų platinimo vietos veiklos nutraukimo, galima tikėtis efektyvaus rezultato mažinant draudžiamų medžiagų pasiūlą, vartojimą.

Išvados

Išanalizavus narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų platinimo vietų nustatymo būdus buvo vienareikšmiai nustatyta, kad geriausi rezultatai gaunami taikant kriminalinės žvalgybos informacijos rinkimo metodus.

Įvertinus teisėsaugos pareigūnų galimybes nustatyti narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų platinimo vietas, pastebėta, kad reorganizavus Lietuvos Policijos kriminalinės žvalgybos padalinių darbą tapo sudėtinga efektyviai pasinaudoti, apsikeisti žvalgybinio pobūdžio informacija;

Draudžiamų medžiagų paieškos rezultatyvumui didžiausią įtaką daro Lietuvos Policijos kriminalinės žvalgybos padalinių pareigūnų gaunamos žinios iš slaptųjų bendradarbių/ informacijos teikėjų apie platinimo „taško“ ypatumus, policijos pareigūnų profesinė kompetencija, apsikeitimo informacija su kitais kriminalinės policijos padaliniais vykdančiais ikiteisminį tyrimą operatyvumas;

Rekomenduoti, kad tarp institucinio bendradarbiavimo vektoriai, užkardant neteisėtą narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų platinimą būtų sietini: A) su policijos sudaromu jų veiklos teritorijos kriminogeniniu žemėlapiu; B) policijos patrulių patruliavimo maršrutų koregavimu, atsižvelgiant į minėtą žemėlapi;

Nepakankamas tarp institucinio bendradarbiavimo mechanizmo funkcionavimas yra vienas svarbiausių veiksnių, dėl kurio neužtikrinamas tvarus platinimo „taško“ neteisėtos veiklos nutraukimas.;

Savivaldybės administracijos socialinių paslaugų skyriaus darbuotojų aktyvesnis bendradarbiavimas keičiant šeimos propaguojamą gyvenimo būdą;

Vaiko teisių apsaugos tarnybos specialistų neatidėliotina kompleksinė pagalba šeimai, orientuojantis į esančią situaciją, kai vienas iš šeimos narių įgyja įtariamojo statusą narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų platinimo byloje;

Savivaldybės administracijos socialinių būstų administravimo darbuotojų informavimas apie socialinio būsto nuomos sutarties sąlygų pažeidimą;

Policijos rėmėjų, visuomeninių organizacijų, vietos bendruomenės pagalba atliekant buvusių platinimo „taškų“ stebėseną;

Lietuvos Respublikos Kriminalinės žvalgybos padalinių teikiamos informacijos skurdumas ir ikiteisminio tyrimo pareigūnų žinių stygiumi apie draudžiamų medžiagų platinimo vietų veiklos ypatybes, jų slėpimo vietas;

Narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų platinimo vietos veiklos nutraukimo tvarumui turi įtakos šios priežastys: kratos metu ne visada surandamos ir paaimamos visos medžiagos; nuolatinis buvusių „pirkėjų“ pageidavimas gauti draudžiamų medžiagų; platinimo vietos žinomumas tarp atitinkamo visuomenės segmento; neteisėtas platinimas draudžiamų medžiagų tampa pragyvenimo šaltiniu atskiriems asmenims ir tuo pačiu savotišku gyvenimo būdu.

Pasiūlymai

Tikslinga parengti metodinę priemonę (pavyzdžiui, lankstinuką) policijos pareigūnams arba rekomenduoti papildomai instruktuoti policijos pareigūnus apie narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų rūšis, pavidalą, laikymo ir slėpimo būdus.

Siekiant efektyvesnio platinimo vietų nustatymo svarstytinas klausimas dėl informacijos apsikeitimo tarp ikiteisminio tyrimo pareigūno ir informacijos teikėjo tobulinimo ir siūlytina: atskiras kriminalinės žvalgybos veiklos dalis leisti atlikti ir teritorinių policijos komisariatų kriminalinės policijos padalinių (nesančios kriminalinės žvalgybos valdybos organizacinėje struktūroje) pareigūnams arba sudaryti galimybę ikiteisminio tyrimo pareigūnams tiesiogiai kontaktuoti ryšio priemonių pagalba su slaptais bendradarbiais/informacijos teikėjais pateikiant jiems užduotį ar gaunant surinktą informaciją. Tuo pačiu, siekiant užtikrinti informacijos šaltinio visapusišką apsaugą nuo jo tapatybės atskleidimo, komunikavimo metu panaudoti naujausių technologijų pasiekimus, pvz., balso keitiklius ir pan

Siekiant tvaraus uždraustų medžiagų platinimo vietų veiklos nutraukimo tikslinga:

- Pakoreguoti policijos patrulių patruliavimo maršrutus, įtraukiant ir buvusių platinimo „taškų“ adresus.
- Pastoviai vesti švietėjišką veiklą apie narkotinių ir/ar psichotropinių medžiagų žalą tokio platintojo šeimos nariams ir artimiesiems pagal parengtą programą.
- Sustiprinti socialinių būstų naudojimo pagal jų tiesioginę paskirtį kontrolę.

Literatūra

Teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014.
2. Jungtinių Tautų 1961 m. Bendroji narkotinių medžiagų konvencija. Valstybės žinios, 2001, Nr. 51- 1768.

3. Jungtinių Tautų 1971 metų Psichotropinių medžiagų konvencija. Valstybės žinios, 2001, Nr. 50-1743
4. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. Žiūrėta, 2021-03-03. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.163482/asr>
5. Lietuvos Respublikos Policijos veiklos įstatymas. Valstybės žinios. 2000, Nr. 90-2777.
6. Lietuvos Respublikos Kriminalinės žvalgybos 2012 m. spalio 2 d. įstatymas Nr. XI-2234. Žin. 2012, Nr. 122-6093. Žiūrėta 2020-04-01. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.434526/asr>
7. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. vasario 25 d. nutarimo Nr. 217 „Dėl Lietuvos Respublikos narkotikų, tabako ir alkoholio prevencijos tarpinstitucinio veiklos plano patvirtinimo“ pakeitimo. TAR, 2018-05-15, Nr. 7789.
8. Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2019 m. rugsėjo 27 d. įsakymas Nr. A1-559 „Dėl socialinio būsto nuomos sutarties pavyzdinės formos patvirtinimo“. Žiūrėta 2021-02-19. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/d7a36c90e3b811e99f05bdf72918ad4e?positionInSearchResults=0&searchModelUUID=6fbd3bdc-955a-4bdf-9c16-8b60fa5abefb>

Kiti šaltiniai:

9. Ancelis, P., Bučiūnas, G. ir kt. (2016), *Atskirų nusikalstamų veikų tyrimas*. Vilnius: Registrų centras, 332 psl.
10. Badaras, R., Kajokas T. V., Jovaiša, T. (2009), *Greitieji opioidinės priklausomybės detoksikacijos būdai*. Vilnius: Vilniaus universitetas, 131 psl.
11. Bučiūnas, G., (2014), *Slaptas sekimas - tinkamos pusiausvyros paieška tarp visuomenės teisės būti saugia ir asmens teisės į privatumą*. Daktaro disertacija, Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 214 psl.
12. Dangerous drug carfentanyl found on blotting papers in laval. Montreal, Canada. Žiūrėta 2021-04-23. <https://ecfes.net/biography-memoir/dangerous-drug-carfentanyl-found-on-blotting-papers-in-laval-montreal-canada/>
13. Corey D. S., and others. (2015), Engaging Law Enforcement in Overdose Reversal Initiatives: Authorization and Liability for Naloxone Administration, *Am J Public Health*. Volume 105 (8), p. p. 1530–1537. Žiūrėta 2021-01-26. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4504282/>
14. Dictionary. National library of medicine, Žiūrėta 2021-04-23 <https://www.nlm.nih.gov>
15. EMCDDA 2020 European drug report, Žiūrėta 2021-04-23 https://www.emcdda.europa.eu/publications/edr/key-issues/2020_en
16. EMCDDA Europos narkotikų vartojimo paplitimo ataskaita. Tendencijos ir pokyčiai. 2019, Žiūrėta 2021-04-23 https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/11364/201917_24_TDAT19001LTN_PDF.pdf
17. Fatal Fentanyl: Is this Now America's Most Dangerous Drug? Žiūrėta 2021-02-22. <https://www.drugs.com/illicit/fentanyl.html>

18. Fentanyl and Carfentanil Exposures in First Responders. Žiūrėta 2020-11-05 <https://www.nnepc.org/substance-abuse/fentanyl-and-carfentanil-exposures-in-first-responders>
19. Gruodytė, E., (2004), *Narkotikai ir baudžiamoji atsakomybė*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, p. 260.
20. Gutauskas, A., (2018), Nusikalstamos veikos, susijusios su narkotinėmis ir psichotropinėmis medžiagomis: jautriausi teismų praktikos aspektai, *Teisės apžvalga* No. 2 (18), p. 191–209.
21. Jasevičienė, D., Trends in drug and psychotropic substance usage. 2020 m. spalio 12 d. Pranešimas konferencijoje „Annual International Scientific Forum “Networking On Sustainable Security In Dynamic Environment”, Kaunas.
22. Jasevičienė D., Bučiūnas, G. 2021 m. balandžio 20 d., „Places of distribution of drugs and psychotropic substances: issues on its identification and closure.“ Pranešimas konferencijoje Annual International Scientific Forum “Networking On Sustainable Security In Dynamic Environment”, Kaunas.
23. Jasevičienė, D., (2021), Karfentanilis – naujos narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimo tendencijos. *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka*, p. 172-184.
24. Karas. <https://kabutes.kasvyksta.lt/kategorija/karas/3/9>
25. Lankauskas, M. (2017), *Jungtinių Tautų narkotikų kontrolės mechanizmas ir naujausios narkotikų politikos tendencijos dėl disponavimo narkotikais savo reikmėms pasaulyje bei Lietuvoje*. Mokslo studija. Vilnius: Lietuvos teisės institutas, p. 84.
26. Lietuvos Aukščiausio Teismo teisėjų senato 2002 m. birželio 21 d. nutarimas Nr.37 „Dėl teismų praktikos nagrinėjant psichotropinių ar narkotinių medžiagų grobimo, neteisėto šių medžiagų ir jų pirmos kategorijos pirmtakų.“ Žiūrėta 2020-12-19. <http://www.teisesgidas.lt/modules/paieska/lat.php?id=26399>
27. Lietuvos policijos veiklos ataskaita 2019 m. Žiūrėta 2020-12-22. <https://policija.lrv.lt/lt/administracine-informacija/ataskaitos>
28. Lipsman, Z. A., High Potency Opioid: Carfentanil, Lethal and on the Rise. *Toxicology*. American college of emergency physicians, Žiūrėta 2020-10-01 <https://www.acep.org/how-we-serve/sections/toxicology/news/april-2017/a-high-potency-opioid-carfentanil-lethal-and-on-the-rise/>
29. Metodinės rekomendacijos narkotinių ir psichotropinių medžiagų ekspertinių tyrimų užsakovams, (2020), Vilnius: Lietuvos teismo ekspertizės centras, 25 psl.
30. Naloxonum WZF Polfa 0.4mg 1ml injekcinis tirpalo N10 informacinis lapelis.
31. Narkotikų vartojimas ir jų padariniai, Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, Žiūrėta 2021-04-23. <https://ntakd.lrv.lt/lt/statistika-ir-tyrimai/narkotiku-vartojimas-ir-ju-padariniai>
32. NTAKD 2020 m. metinis pranešimas, Žiūrėta 2021-04-23. <https://ntakd.lrv.lt/lt/administracine-informacija/metiniai-pranesimai>
33. Karas. Žiūrėta 2021-03-18. <https://kabutes.kasvyksta.lt/kategorija/karas/3/9>

34. Drug overdose death, Žiūrėta 2021-04-23. <https://www.cdc.gov/drugoverdose/data/statedeaths.html>
35. Pranešimas „Karfentanilis: Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centras įspėja apie naują opioidų pavojų“ Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas, 2016 09 27. Žiūrėta 2020-12-19. <https://ntakd.lrv.lt/lt/naujienos/karfentanilis-europos-narkotiku-ir-narkomanijos-stebesenos-centras-ispeja-apie-nauja-opioidu-pavoju>
36. Shafer, S. L., (2019) Carfentanil: a weapon of mass destruction. *Canadian Journal of Anesthesia/Journal canadien d'anesthésie*. Volume 66, pages 351–355. Žiūrėta 2021-02-27. <https://link.springer.com/article/10.1007%2Fs12630-019-01295-x>
37. Tidikis, R. (2003), Socialinių mokslų tyrimo metodologija, Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 627 psl.

Lietuvos Aukščiausiojo teismo nutartys:

1. Lietuvos Aukščiausiojo teismo nuasmeninta 2019-03-06 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-4-719/2019, Žiūrėta 2021-01-16. <https://eteismai.lt/byla/136920139293166/2A-4-719/2019>
2. Lietuvos Aukščiausiojo teismo nuasmeninta 2019-01-08 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-51-648/2019, Žiūrėta 2021-01-16. <https://eteismai.lt/byla/69231124446633/2K-51-648/2019>
3. Lietuvos Aukščiausiojo teismo nuasmeninta 2019-06-04 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-154-697/2019, Žiūrėta 2021-01-16. <https://eteismai.lt/byla/158947122198604/2K-154-697/2019>
4. Lietuvos Aukščiausiojo teismo nuasmeninta 2019-05-20 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-117-689/2019, Žiūrėta 2021-01-16. <https://eteismai.lt/byla/154593826617297/2K-117-689/2019>
5. Lietuvos Aukščiausiojo teismo nuasmeninta 2019-06-20 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-151-489/2019, Žiūrėta 2021-01-16. <https://eteismai.lt/byla/135065860017698/2K-151-489/2019>
6. Lietuvos Aukščiausiojo teismo nuasmeninta 2019-04-30 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-123-697/2019, Žiūrėta 2021-01-16. <https://eteismai.lt/byla/63649662974888/2K-123-697/2019>
7. Lietuvos Aukščiausiojo teismo nuasmeninta 2019-11-05 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-257-719/2019, Žiūrėta 2021-01-16. <https://eteismai.lt/byla/99307826796046/2K-257-719/2019>
8. Lietuvos Aukščiausiojo teismo nuasmeninta 2019-10-31 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2A-7-11-489/2019, Žiūrėta 2021-01-16. <https://eteismai.lt/byla/133897667503281/2A-7-11-489/2019>
9. Lietuvos Aukščiausiojo teismo nuasmeninta 2019-10-08 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-214-303/2019, Žiūrėta 2021-01-16. <https://eteismai.lt/byla/186937315449602/2K-214-303/2019>

10. Lietuvos Aukščiausiojo teismo nuasmeninta 2019-10-29 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-254-719/2019, Žiūrėta 2021-01-16. <https://e-teismai.lt/byla/3294669241669/2K-254-719/2019>
11. Lietuvos Aukščiausiojo teismo nuasmeninta 2019-10-10 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-211-1073/2019, Žiūrėta 2021-01-16. <https://eteismai.lt/byla/241277953810925/2K-211-1073/2019>
12. Lietuvos Aukščiausiojo teismo nuasmeninta 2019-05-09 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-39-719/2019, Žiūrėta 2021-01-16. <https://eteismai.lt/byla/138111318389815/2K-39-719/2019>
13. Lietuvos Aukščiausiojo teismo nuasmeninta 2019-10-30 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-244-495/2019, Žiūrėta 2021-01-16. <https://eteismai.lt/byla/169067517167598/2K-244-495/2019>
14. Lietuvos Aukščiausiojo teismo nuasmeninta 2019-07-09 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-200-1073/2019, Žiūrėta 2021-01-16. <https://eteismai.lt/byla/125101175528760/2K-200-1073/2019>
15. Lietuvos Aukščiausiojo teismo nuasmeninta 2019-03-05 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-60-942/2019, Žiūrėta 2021-01-16. <https://eteismai.lt/byla/2215620892502/2K-60-942/2019>
16. Lietuvos Aukščiausiojo teismo nuasmeninta 2019-10-29 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-262-648/2019, Žiūrėta 2021-01-16. <https://eteismai.lt/byla/154842020522362/2K-262-648/2019>
17. Lietuvos Aukščiausiojo teismo nuasmeninta 2019-04-18 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-98-1073/2019, Žiūrėta 2021-01-16. <https://eteismai.lt/byla/110048262520228/2K-98-1073/2019>
18. Lietuvos Aukščiausiojo teismo nuasmeninta 2019-06-20 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-178-303/2019, Žiūrėta 2021-01-16. <https://eteismai.lt/byla/195541021196099/2K-178-303/2019>
19. Lietuvos Aukščiausiojo teismo nuasmeninta 2019-10-31 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-208-976/2019, Žiūrėta 2021-01-16. <https://eteismai.lt/byla/170217804318421/2K-208-976/2019>
20. Lietuvos Aukščiausiojo teismo nuasmeninta 2019-05-30 nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-156-511/2019, Žiūrėta 2021-01-16. <https://eteismai.lt/byla/265504192232440/2K-156-511/2019>

PLACES OF DISTRIBUTION OF DRUGS AND PSYCHOTROPIC SUBSTANCES: PROBLEMS OF IDENTIFICATION AND CLOSURE

Dr. Gediminas BUČIUNAS, Dalia JASEVIČIENĖ

Vytautas Magnus University/Mykolas Romeris University, Mykolas Romeris University

Summary

This research paper „**Places of distribution of drugs and psychotropic substances: problems on identification of places for illegal activity and issues related with “closure”**” it profoundly analyses illegal activity on distribution of drugs, psychotropic substances, namely, methods for identification above mentioned places, the most popular banned substances, hideouts for them, phenomena as the continuity of the activity of illegal activity at the same place despite the fact that criminal proceedings were conducted.

The novelty of this paper is that the authors of this paper chose original way to conduct this research: to obtain information from lips of drug addicted persons. The authors conducted interview of 167 drug users, with police officers, social workers and child rights protection service specialists and other public servants. Analysis of information received during interview reveals that one of the main issues related with identification of places where is illegal activity on distribution of drug and/or psychotropic substances occurred is insufficient quality of information from non-public sources, mainly informants. This research reveals how important methodology is as a tool for successful police investigations on conduction search activity on drug related criminal cases. It is worth to develop a methodological tool for officers on how to conduct specific search with aim to find storage and concealment of narcotic drugs and psychotropic substances. Also, to prevent overdose death rate from illicit substance – carfentanil, police officials should have a special medicament – naloxone – at their disposal, which would help to revive the unconscious people due to opiate overdoses in a timely manner.

In order to prevent from continuity illicit activity of “old drug distribution points” must be strengthened preventive activity by different bodies not only police. Set of preventive measures should include different tools by its nature starting from corrections at police patrol routes with indications former “distribution points/places of illicit substances”, educational activities on the harm of drugs till control strengthens over the usage of social housing according to its purpose.

Keywords: *law enforcement agencies, drugs and psychotropic substances, illicit distribution places, inter institutional collaboration and cooperation.*